

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Формування екологічної культури дітей дошкільного віку засобами гри

Автор

Науковий керівник / Експерт

Шевченко Д.Ю.**Мартін А. М.**

підрозділ

кафедра дошкільної та початкової освіти

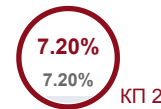
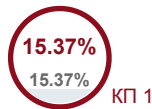
Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		32
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		121

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

8498

Кількість слів

64289

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://vihovateli.com.ua/proektnaya-deyatelnost-v-detskom-sadu/3685-poznavatelno-issledovatelskij-proekt-na-temu-ogorod-na-okne.html	132	1.55 %
2	http://4ua.co.ua/pedagogics/vb2ac69a4d43a89521206c36_0.html	127	1.49 %
3	https://naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/download/2404/2393	54	0.64 %
4	http://4ua.co.ua/pedagogics/qb2ad69b4c53b89421316c36_0.html	42	0.49 %
5	http://4ua.co.ua/pedagogics/ya3bc78a5c53a88421316c27_0.html	40	0.47 %

6	https://naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/download/2404/2393	38	0.45 %
7	http://4ua.co.ua/pedagogics/qb2ad69b4c53b89421316c36_0.html	35	0.41 %
8	http://4ua.co.ua/pedagogics/ya3bc78a5c53a88421316c27_0.html	32	0.38 %
9	http://4ua.co.ua/pedagogics/ya3bc78a5c53a88421316c27_0.html	30	0.35 %
10	http://4ua.co.ua/pedagogics/ya3bc78a5c53a88421316c27_0.html	28	0.33 %

з домашньої бази даних (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з програми обміну базами даних (1.25 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	«ВИХОВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ПРИРОДИ».docx 10/27/2021 Rivne State Humanities University (Рівненський державний гуманітарний університет)	78 (6)	0.92 %
2	Формування екологічної культури у дітей 5-7 років в умовах ЗДО 6/9/2021 Nizhyn Mykola Gogol State University (Факультет психології та соціальної роботи)	19 (3)	0.22 %
3	Чаплінська.docx 11/13/2018 Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (VSPNU) (VSPNU)	9 (1)	0.11 %

з Інтернету (14.12 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://4ua.co.ua/pedagogics/vb2ac69a4d43a89521206c36_0.html	231 (7)	2.72 %
2	http://vihovateli.com.ua/proektnaya-deyatelnost-v-detskom-sadu/3685-poznavatelno-issledovatel'skij-proekt-na-temu-ogorod-na-okne.html	214 (6)	2.52 %
3	http://4ua.co.ua/pedagogics/ya3bc78a5c53a88421316c27_0.html	200 (10)	2.35 %
4	http://4ua.co.ua/pedagogics/qb2ad69b4c53b89421316c36_0.html	160 (10)	1.88 %
5	https://naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/download/2404/2393	158 (7)	1.86 %
6	http://um.co.ua/9/9-2/9-23125.html	59 (6)	0.69 %
7	http://detkam.in.ua/zvit-po-samoosviti-formuvannya-ekologichnoyi-kuleturi-u-doshki.html	32 (2)	0.38 %
8	http://ditsad.com.ua/konsultac/info-d0/konsultac2773.html	28 (2)	0.33 %
9	https://mazur19771977.wixsite.com/dnzromashka/blank-yh9qr	28 (1)	0.33 %
10	http://ukrefs.com.ua/print:page.1.100255-Psihologo-pedagogicheskie-usloviya-razvitiya-ekologicheskoiy-kul-tury-u-deteiy-srednego-doshkol-nogo-vozhnaga.html	24 (1)	0.28 %
11	http://um.co.ua/5/5-7/5-76242.html	15 (1)	0.18 %
12	http://4ua.co.ua/pedagogics/sb3ac78b5c43a89421216c37_0.html	15 (1)	0.18 %
13	http://4ua.co.ua/pedagogics/zb3bc78a5d53a89521316c37_1.html	15 (1)	0.18 %

14	https://ukrbukva.net/page,4,112269-Stilli-vospitaniya-i-trevozhnye-deti.html	14 (2)	0.16 %
15	http://vihovateli.com.ua/stati/1957-psikhologo-pedagogicheskie-osobennosti-detej-starshego-doshkolnogo-vozrasta.html	7 (1)	0.08 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
Шевченко Дмитро Юрійович	ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ГРИ	
Науковий керівник - Мартін А.М., докторка педагогічних наук, доцентка		
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ		
1.1 Особливості екологічної освіти дітей старшого дошкільного віку		
	<p>Екологічна освіта, як процес, є усвідомленням цінностей оточуючого світу, уточненням умов необхідних для отримання знань, уявлень, для розуміння взаємозв'язку і взаємозалежності усього живого на Землі.</p> <p>Екологічна освіта націлена на набуття практичних навичок і вирішення завдань, які безпосередньо відносяться до взаємодії людини з навколишнім світом, виробленню правильної поведінки, адекватних вчинків, які сприяють поліпшенню стану довкілля [18].</p> <p>Екологічна культура дошкільнят знаходить своє відображення в гуманному ставленні до оточуючого світу, дбайливому ставленні до свого здоров'я і дотриманні моральних норм і правил, відповідно до завдань екологічної освіти [32].</p> <p>Згідно з Державним стандартом дошкільної освіти, екологічна освіта спрямована на безперервний процес розвитку і виховання дошкільнят, орієнтований на формування екологічної культури, яка виражається в наявності:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. знань про природу і існуючих в ній взаємозв'язків; 2. дбайливого ставлення до природи; 3. правильного розуміння поняття «здоровий спосіб життя»; 4. умінь пізнавати особливості оточуючого світу [2]. <p>Специфіка дошкільної системи освіти, як першого етапу системи безперервної екологічної освіти, визначається психологічними і фізіологічними особливостями дошкільника, що враховуються при відборі змісту і методики, виборі роду діяльності [24].</p> <p>Результати розвитку різних видів діяльності у дітей дошкільного віку пов'язані з процесом оволодіння моделюванням як центральною розумовою здатністю [19]. Підсумком оволодіння усіма видами діяльності - формування довільної поведінки [36].</p> <p>Психологи [8; 13] відмічали, що в період дошкільного дитинства дитина відходить від ситуативної поведінки до діяльності, що відповідає соціальним нормам і правилам, прийнятими в сучасному суспільстві.</p> <p>Відбуваються істотні зміни і новоутворення в психіці дитини, що характеризується розвитком довільності уваги, пам'яті, сприйняття тощо. Усе це сприяє розвитку здатності у дитини управляти і контролювати свою поведінку, змінювати уявлення про саме собі, виділяти себе з оточуючого світу і усвідомлювати як частину природи. Головною характеристикою довільності є - управління своєю поведінкою і уміння давати оцінку вчинкам і поведінці інших людей.</p> <p>Характерною рисою цього віку також є бурхливий розвиток фантазії. Особливо яскраво це виражається в грі [31].</p> <p>Основними видами ігор є: сюжетно-рольові та ігри з правилами. Діти приміряють на себе різні соціальні ролі і вчать наслідувати певні правила, що в майбутньому слугує хорошою основою для навчальної діяльності молодшого школяра [14].</p> <p>Зростає рівень розвитку розумових операцій: аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, що допомагає дитині усвідомлено сприймати відомості про оточуючий світ.</p> <p>Разом з усіма процесами, спостерігається активний розвиток словесної пам'яті, що виражається в хорошому запам'ятовуванні як словесного, так і наочного матеріалу, що є необхідним при навчанні в школі [22].</p> <p>Період дошкільного дитинства, а саме старший дошкільний вік, характеризується також розвитком пізнавальних і психічних процесів (увага, пам'ять, мислення, уява, мова) [24].</p> <p>Також діти осягають перші елементи навчальної діяльності, прагнуть прийняти нову соціальну роль - школяра, що означає особистостістисний і психічний розвиток дитини [20].</p> <p>Розглянемо старший дошкільний вік, який є також сприятливим для формування бази природоохоронної культури, становлення екологічної свідомості, морально-етичних норм. Дитина старшого дошкільного віку починає сприймати себе як частину оточуючого світу, і одночасно вчиться виділяти себе з нього. Настає період такого світовідчуття як «Я - природа», «Я і природа» [22].</p> <p>У цьому віці дитина найбільш сприйнятлива до ідеалів краси, неформального сприйняття оточуючого світу, високих моральних ідеалів. Прагне до справедливих справ і вчинків, відчуває чужий біль, гостро реагує на неправильні вчинки або поведінку.</p> <p>В процесі знайомства дитини з навколишнім світом вона набуває екологічного досвіду взаємодії з природними об'єктами, що проявляється в особистостістисній позиції дитини, яку можна об'єднати за характеристиками в групі [23]:</p> <p>1) Група «доброчливіці».</p> <p>Дітей, що відносяться до цієї групи, характеризує позитивне ставлення до оточуючого світу природи, в поведінці і вчинках відсутні негативні прояви до об'єктів природи. Діти із задоволенням спілкуються з живими істотами, доглядають, спостерігають за їх життєдіяльністю. На прохання</p>	

дорослих доглядають за кімнатнимирослинами, за живими істотами із задоволенням беруть участь, але не завжди розуміють цю необхідність. Так само діти цієї групи характеризуються недостатньою активністю в практичній реалізаціемоційно-ціннісного ставлення до світу природи. Тут, звичайно ж, відводиться велика роль дорослому, який є яскравим прикладом екологічно грамотної поведінки.

2)»Діти - помічники».

Діти цієї групи мають яскраво виражену потребу допомагати природі. Можуть без допомоги дорослого доглядати за тваринами і рослинами, розуміючи важливість процесу догляду і дбайливого ставлення до об'єктів природи.

Діти цієї категорії не проявляють агресії, мають стійкі уявлення про правила поведінки, але не вимагають від інших дотримання цих правил, часто не орієнтуються в незнайомих, нестандартних ситуаціях.

3)»Діти - захисники».

Характерною рисою цієї групи дітей є бажання усім допомогти, усіх врятувати, і не дати в образі іншим, ці діти проявляють дбайливе ставлення до усіх об'єктів живої природи, які зустрічаються їм в житті. Такі діти готові безкорисливо допомогти, пожертвувати заради благополуччя всього живого.

Дітям- захисникам питаманне гуманне, усвідомлене ставлення до природи, вони дуже вимогливі до себе і до інших в дотриманні правил поведінки екологічної спрямованості. Завжди готові прийти на допомогу, не дозволяють іншим проявляти жорстокість до об'єктів природи, намагаються виправити наслідки неправильних вчинків в природі.

Такі діти відчувають потребу прояву гуманного ставлення до природи, усвідомлюють моральний сенс. Як правило, не розгублюються в нестандартних і складних ситуація, а навпроти, завжди готові прийти на допомогу, захистити.

Взаємодію з об'єктами природи дитина вибудовує на несвідомій основі. Почуває себе частиною природи. У такому віці дитина відкрита для сприйняття і усвідомлення екологічних правил, що є основою для екологічної поведінки [23].

При виборі змісту екологічної освіти дошкільнят необхідно враховувати наступні принципи [22]:

1. науковості і доступності (елементарні наукові екологічні знання, які слугують базою розвитку мотиваційної сфери діяльності дітей, пізнавального інтересу);
2. гуманізму (основи культури споживання, турбота про своє здоров'я, розуміння залежності здоров'я людини від стануоточуючого світу: чиста вода, повітря тощо);
3. системності (логіка, послідовність в наданні знань і уявлень про об'єкти і явища природи відповідно до вікових потреб дітей);
4. цілісності (цілісне сприйняття оточуючого світу, взаємозв'язок і взаємозалежність усіх об'єктів живої і неживої природи).

Основи екологічних знань, умінь і навичок взаємодії дитинанабуває в сім'ї, в ЗВО, через засоби масової інформації [12].

Роль сім'ї завжди підкреслювалася у формуванні і розвитку будь-яких якостей дітей. В даному випадку, ставлення дитини до об'єктів природи багато в чому визначається ставленням членів сім'ї до природи [26].

Роль ЗДО у формуванні екологічної культури, визначається професійними якостями педагогів, умовами виховання, наявністю методичних розробок, оснащення предметно-розвивального середовища [29].

Стимулювання інтересу до природи через різні види діяльності підвищує екологічну свідомість дитини. Різного родузаняття, пов'язані з об'єктами природи, стимулюють почуття, викликають співпереживання і інтерес. Дуже важливо, щоб дитина давала оцінку своїй поведінці і поведінці інших, могла дати адекватну оцінку тим або іншим діям, аргументувати своє судження.

Екологічна освіта дошкільнят передбачає процес навчання, виховання і розвиток екологічно грамотної особистості, поведінкових норм і знань, які відбиваються в діяльності і поведінці в природі [4].

Позитивним результатом екологічної освіти дітей дошкільного віку є екологічна культура, що проявляється в дбайливому ставленні до оточуючого світу і проявлятися може по-різноманітно: емоційна чуйність й інтерес до об'єктів природи, бажання та умінь піклуватися про живу природу, прагнення здійснювати з нею позитивну взаємодію, враховуючи особливості і потреби [28].

Виховання екологічно грамотної особистості можливо при вирішенні наступних завдань, що відповідають віку дітей: розвивальних, освітніх, виховних.

Розвиваюче завдання передбачає розвиток умінь пізнавально-дослідницької діяльності, що виражається в допитливості, пізнавальному інтересі, розвитку умінь здійснювати елементарну пошукову діяльність, висловлювати припущення. Підсумком реалізації розвиваючого завдання є створення умов для збагачення екологічних знань і уявлень про навколишній світ: від яскравих вражень, в процесі взаємодії з об'єктами природи, до набуття елементарних знань про різноманіття живих організмів, місце їх проживання, умов сприятливого існування, впливу людини на природу.

В результаті отриманих знань, у дитини формуються загальні уявлення про навколишній світ, з яким дитина вчиться взаємодіяти, дотримуючись певних норм і правил. Звідси витікає, що наступне завдання полягає з розвитком умінь взаємодіяти з об'єктами природи з урахуванням дотримання доступних екологічних правил [2].

Розвиток дбайливого, гуманного ставлення до оточуючого світу пронизує увесь процес розвитку екологічної культури дошкільнят і реалізується спільно з іншими цілями і завданнями: від схвалення емоційної чуйності до об'єктів природи, добрих вчинків до стимулювання самостійної посильної допомоги природі [28].

Ефективною умовою розвитку природоохоронної культури дітей дошкільного віку є правильна організація предметно просторового розвиваючого середовища, безпосередній контакт з об'єктами природи.

Особливостями екологічної освіти дітей дошкільного віку є:

- 1)Дбайливе ставлення до природи.
- 2)Прояв любові і турботи до рослинного і тваринного світу.
- 3)Бажання брати участь в природоохоронній діяльності.
- 4)Набуття екологічних знань, умінь і навичок.
- 5)Формування екологічної культури [23].

Період дошкільного дитинства - цей сприятливий час становлення особистості, формування самосвідомості та індивідуальності дошкільника, розвиток гармонійних стосунків з навколишнім світом і самим собою [34].

Таким чином, період **старшого дошкільного віку** **відрізняється великими фізичними і психічними можливостями**. Взаємовідношення зі світом людей і світом природи набуває усвідомлений, змістовний характер.

У дітей досить сформований словниковий запас, необхідний для вільного спілкування, а також розвиваються усі **сторони особистості дитини (інтелектуальна, моральна, вольова, дієво-наочна)**.

Тут же бере початок формування навичок **трудової діяльності - навички самообслуговування, праця в природі**. Провідними видами

діяльності є ігри: сюжетно-рольова - прийняття різних соціальних ролей і гра з правилами - елементи формування навичок навчальної діяльності [28].

Доведено, що саме дошкільний вік є сензитивним для формування екологічної культури, екологічно розвиненої особистості, яка має необхідний комплекс знань, умінь і навичок взаємовідносин з **навколишнім світом, що відповідає вимогам сучасного суспільства.**

1.2 Суть поняття «екологічна культура»

Проблему збереження природних ресурсів необхідно розпочинати з формування екологічної культури у усього населення, включаючи підрастаюче покоління.

Поняття «екологічна культура» інтерпретує таким чином: «формування у дітей правильного, а головне усвідомленого відношення до природи. Правильне ставлення до оточуючого світу, характеризує комплекс наявних знань і уявлень у дітей» [2].

Складові екологічної культури особистості дошкільника, «це знання про природу і їх екологічна спрямованість, уміння використати їх в повсякденному житті, в різній діяльності (ігор, праця, побут)»[23].

Поняття «екологічна культура» характеризує як «екологічну вихованість», що проявляється в сформованому екологічному свідомості, екологічно орієнтованому поведінкою, залученість в природоохоронну діяльність, участь в трудовій діяльності (посильна праця в природі) [14].

Також екологічна культура розглядається як **спеціально процес формування бази екологічних знань, умінь, навичок, певних переконань, моральних якостей, який сприяє розвитку екологічно грамотної особистості, відповідального ставлення до природи як до універсальної діяльності** [28].

Формування екологічної свідомості, екологічної культури - тривалий процес, який може здійснюватися упродовж усього життя людини під впливом ідеології, політики, мистецтва, наукових знань, виробничої практики, освіти і просвіти.

Екологія, екологічна культура і освіта - термінологія, яка увійшла до нашого життя порівняно недавно. Але, проте, ці поняття досить часто зустрічаються в педагогіці, в засобах масової інформації і в мережі Інтернет, вимагає багатостороннього розгляду і не лише на рівні вивчення теорії, але і організації практичної діяльності дітей.

Екологія - це порівняно молода наука. Вивчивши джерела з цього питання, **можна зробити висновок про те, що** разом з терміном «екологічне виховання» в літературі як синонім вживається і термін «екологічна культура».

Більшість думок з цього питання сходяться до одного, **що «екологічна культура»- остаточна мета екологічного виховання, показник рівня екологічної свідомості.**

Для того, щоб зорієнтуватися у величезній кількості інформації і зрозуміти, що таке «екологія» і «екологічна культура», розглянемо цей процес детальніше.

Любов до природи і дбайливе ставлення до неї закладається у свідомості дитини тільки, коли дитина спостерігає позитивне ставлення до природи, як вдома, так і ЗДО [14].

Учені підкреслювали великі можливості використання природи для розумового і морально-естетичного розвитку [33].

Як вже говорилося вище, екологічна культура - це кінцева мета екологічного виховання, показник рівня екологічної свідомості.

Сприйняття глобальних питань, природоохоронних проблем, орієнтування в екологічному неблагополуччі власного району і місця проживання формують заклопотаність і зацікавленість. Таким чином, спираючись на середовище (рідне місто, шкільний двір, майданчик біля будинку) у дітей дошкільного віку легко і просто відбувається розуміння цілей і завдань природоохоронної діяльності [15].

Явище екологічної культури виражається в сприйнятті людиною себе як частини оточуючого світу [10].

Порівнюючи погляд різних авторів щодо визначення поняття «екологічна культура», можна зробити висновок: це поняття є особливим видом культури, що утворюється як сукупність системи знань, умінь, навичок і гуманного ставлення до оточуючого світу, а поняття «екологічна культура особистості»- відображає ставлення індивіда до світу, що оточує його [25].

Становленню екології як окремої науки сприяли два явища: науково - технічний прогрес і швидке зростання населення нашої планети.

Прогресивний розвиток промисловості привів до значного збільшення споживання природних ресурсів, що і здійснило згубний вплив на довкілля. Негативний вплив на довкілля зробила і сама людина, ставлення до природи стало носити споживчий характер. Люди все більше думають про власний комфорт, облаштовують своє місцеперебування на планеті максимально комфортно, що у свою чергу робить згубний вплив на навколишній світ.

Виникла екстрена необхідність оперативного вивчення і дослідження місця проживання. Зв'язок екології з іншими науками став неминучий.

На сьогодні проблеми забруднення довкілля, порушення екосистем, все більше тривожать людство, в освітніх установах вводяться спеціальні заняття, бесіди по розвитку екологічної освіти дітей. Термін «екологічна культура» транслюється по усіх інформаційних каналах: телебачення, інтернет.

Поняття екологія в науці використовується в самих різних поєднаннях: «екологічне виховання», «екологічні проблеми», а також «екологічна культура», яка займає особливе місце в науці, в дослідженнях взаємодії людини і природи.

Феномен екологічної культури виражається в сприйнятті людиною себе як частини оточуючого світу. У зв'язку з цим останніми роками питання розвитку екологічної культури викликає все більший інтерес, а також пошук нових форм і методів її розвитку [10].

Нині в ЗДО і школах дітям пояснюється не лише про те, що не «можна розводити вогнище в лісі», «кидати сміття», «знищувати комах», але і те, що людина є невід'ємною частиною природи.

З безлічі визначень поняття «екологічна культура» можна виділити основні критерії, що характеризують це поняття:

1. самостійний вибір людини, в якій відбивається ступінь її відповідальності за навколишній світ;
2. характеристика людини в цілому, як істоти розумної;
3. процес, який пов'язаний з оволодінням, підвищенням знань, технологій.

Екологічна культура дитини дошкільного віку передбачає не лише оволодіння певними знаннями про світ природи, але і особливий внутрішній світ, в основі якого лежить ставлення до світу природи [28].

На думку багатьох учених найважливішим завданням є формування усвідомленого уявлення про невід'ємну єдність людини з природою, їх взаємного впливу один на одного і безперечної відповідальності людини за стан природи, загальну екологічну ситуацію на землі [18].

Отже, основним поняттям в дослідженнях по цій темі буде «екологічна культура». Теоретичне обґрунтування цього поняття, уточнення його основного змісту, носити в наукових колах дискусійний характер, конструктивний діалог між представниками різних наук у результаті повинен привести до спільного знаменника.

З вище сказаного можна зробити висновок, що найважливішим завданням є формування усвідомленого уявлення про невід'ємну єдність людини з природою, їх взаємного впливу один на одного і відповідальність людини за стан природи, загальну екологічну обстановку на нашій Землі.

1.2 Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування екологічної культури дошкільнят

Становлення особистості бере свій початок в період дошкільного дитинства. І пріоритетним завданням екологічної освіти є саме в цей період почати формування екологічної культури підростаючого покоління, а саме, правильного, дбайливого ставлення до природи, усвідомлення власної причетності до світу природи, виховання поведінкового аспекту, що характеризується відсутністю споживчого ставлення до природних ресурсів. Побудувати такі стосунки дитини з навколишнім світом можливо за наявності елементарних екологічних знань і уявлень. Екологічні знання є достовірними відомостями про об'єкти природи, їх умови життя, місце існування і вплив людини на довкілля. Також діти повинні мати уявлення про природні багатства своєї країни, області, краю, розуміти природи і мати загальні відомості про охорону довкілля. Головною педагогічною умовою формування екологічної культури дітей дошкільного віку є робоча програма по екологічному вихованню. Нині формування екологічної культури приділяється пильна увага, з'являються усі нові розробки і робочі програми в цьому напрямку. Важливою умовою формування екологічної культури є професіоналізм вихователя, його знання і практичне володіння різноманітними формами і методами, а також бажання підвищувати свою педагогічну компетенцію в цьому питанні, бути реальним прикладом для наслідування у своїх вчинках і поведінці.

Враховуючи різноманіття теоретичних поглядів в практиці освітньо-виховної роботи ЗДО, вибір методів зумовлений спільною метою і конкретними завданнями педагогічного процесу (змістом матеріалу, можливостями дитини (віковими, ступенем підготовки та ін.); - можливостями вихователя: педагогічним досвідом індивідуально-типологічними особливостями і здібностями, рівнем теоретичної і практичної підготовки.

Організуючи процес по формуванню екологічної культури, важливо віддавати перевагу тим методам і формам, які спрямовані на розвиток моральних почуттів, збагачення духовного світу дошкільника, вчити його бачити прекрасне.

Працюючи в цьому напрямі, у педагога є можливість вибрати ті методи, які спрямовані на безпосередню взаємодію з об'єктами живої і неживої природи: спостереження, метод експериментів або досліди, проектна діяльність, моделювання ситуації, гра, природоохоронна діяльність. Враховуючи вікові особливості дітей дошкільного віку, сприятливу дію чинять словесні методи, а саме: розповідь педагога, бесіда, читання художньої літератури, що супроводжується демонстрацією реальних об'єктів або їх зображень [5].

Одним із методів пізнання оточуючого світу для дітей - є метод спостереження, як метод чуттєвого пізнання природи.

У своїх роботах, багато авторів стверджували, що чуттєве сприйняття об'єктів природи забезпечує формування виразніших уявлень, конкретніших знань про рослинний і тваринний світ, про живу і неживу природу, про сезонні зміни природи, про взаємодію людини з природою.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що тільки задіявши усі органи чуття дитини, можна більш повно представити картину оточуючого світу, показати дитині усю красу природи і дати чіткі установки, що людина є частиною природи, а не її господарем [27].

Одним із таких методів формування екологічної культури є спостереження.

1) Розглянемо класифікацію спостережень:

2) За характером спостережуваних об'єктів.

3) За місцем проведення спостережень.

4) По кількості дітей.

5) За результатами їх проведення.

6) За характером включення в педагогічний процес.

7) За тривалістю (короткочасні, довготривалі).

8. По кількості спостережень за одним і тим же об'єктом.

9) За характером розумових операцій.

10) За характером пізнавальної діяльності дітей.

11) За способом застосування в аудиторії.

Цікавим методом пізнання оточуючого світу для дітей дошкільного віку є елементарні досліди. В процесі реалізації цього методу, знання дітей про природу стають більше усвідомленими, формується пізнавальний інтерес до природи, розвивається спостережливість і розумова активність.

Проведення дослідів відіграє велику роль в ознайомленні з навколишнім світом при вивченні властивостей різних речовин, спостереженні за об'єктами природи. Діти, беручи участь в цій діяльності, вчать робити висновки, прогнозувати результат, систематизувалися їх знання про властивості і якості об'єктів природи, вчать розуміти причинно-наслідкові зв'язки.

Саме розуміння причинно-наслідкових зв'язків сприяє набуттю знань виконання різних дій: догляд за домашніми тваринами і рослинами, розуміти вплив дій людини на оточуючий світ, оцінювати і свою діяльність.

Завдяки проведенню дослідів з об'єктами неживої природи, дошкільнята вчать розуміти різні явища і властивості в неживій природі.

Наприклад, замерзання води, перетворення снігу і льоду на воду тощо.

Не усі явища і об'єкти природи можливо спостережати з дітьми, в цьому випадку нам допоможе метод моделювання, який є ефективним засобом формування екологічної культури.

Дослідники описують послідовність процесу моделювання в освітньому процесі, як процес створення або відтворення окремих явищ або об'єктів природи з метою пізнання їх сторін [12].

Створення моделі дозволяє продемонструвати певні екологічні зв'язки в природі, залежність від зовнішніх умов деяких об'єктів природи, розширити кругозір дітей на дослідно-експериментальному рівні.

Враховуючи вік дітей, звичайно ж, найдоступнішим методом організації освітнього процесу є гра.

У дослідженнях учених неодноразово підкреслювалося, що діяльність, що супроводжується грою є більш результативною [32].

Ігрова діяльність формує позитивне ставлення до світу природи [12].

Завдяки використанню різноманітних ігор, як ефективного засобу розвитку екологічної культури, дошкільнята набувають емоційно-чуттєвого досвіду, в творчості набувають нові знання, вчать емоційно співпереживати і проявляти своє ставлення до оточуючого світу.

Слід зазначити, що гра, яка використовується в освітніх цілях, це гра спеціально організована педагогом з метою досягнення планованих результатів, а саме формування основ екологічної культури дошкільнят [28].

Отже, гра як метод формування екологічної культури - це спеціально організована вихователем і привнесена до процесу пізнання природи і

взаємодії з нею [28].

Усі вищеперелічені методи неможливі без застосування словесних методів, як саме вони вирішують ряд наступних завдань:

1. Конкретизація.
2. Збагачення.
3. Уточнення знань.

Використання словесних методів дозволяє сформуванню знання, що виходять за межі досвіду дітей. З їх допомогою отримані знання систематизуються, уточнюються, доповнюються загальне уявлення про навколишній світ.

Використовуючи різні методи по формуванню екологічної культури дошкільнят, необхідно врахувати і значущість наочних засобів. Перевага цих засобів полягає в тому, що вони слугують основними джерелами знань.

Класифікація наочних засобів дуже різноманітна: картини, наочний дидактичний матеріал, діафільми, навчальне кіно тощо.

Важливою умовою формування екологічної культури є розвиваюче екологічне середовище. Зокрема, вчені надають великого значення оснащенню інтер'єру декоративними рослинами [22]. Дослідники стверджували, що кожний ЗДО повинна мати на своїй території ділянки, на яких буде можливість організувати з дітьми вирощування кімнатних рослин, овочів [36].

Необхідно провести екологізацію освітнього середовища, яке впливатиме на дитину позитивно, створить умови для взаємодії з об'єктами природи. Таким чином, в цьому випадку екологізація освітнього середовища є умовою і засобом формування екологічної культури [11].

Однією з форм роботи по підвищенню екологічної культури підростаючого покоління є залучення батьків в освітній процес, що є невід'ємною формою роботи ЗДО. Тільки завдяки спільним зусиллям, можливо виховати екологічно грамотну особистість, що відповідає запитам сучасного суспільства і держави.

Робота з батьками може здійснюватися в найрізноманітніших формах і методах:

1. Батьківські збори.
2. Спільні екскурсії.
3. Участь в конкурсах і вікторинах.
4. Спільне обладнання предметно-розвиваючого середовища.
5. Організація виставок.
6. Участь в екологічних акціях тощо.

Таким чином, аналізуючи літературу з цієї теми, можна зробити висновок, що в сучасній педагогічній теорії проблема формування екологічної культури дошкільнят розглянута досить детально.

Формування екологічної культури - це систематичний, цілеспрямований педагогічний процес формування знань, умінь, навичок, моральних якостей, який забезпечує становлення і розвиток у дитини відповідального і дбайливого ставлення до природи як до цінності.

З метою розвитку екологічної культури дошкільнят нами були виділені наступні педагогічні умови:

1. Створення екологічного середовища в ЗДО.
2. Застосування екологічних проєктів.

Створення екологічного середовища (екологізація) в ЗДО- це оснащення освітнього простору об'єктами природи, що має освітнє і виховне значення.

Розглянемо варіанти екологізації середовища в ЗДО [24].

«Групові куточки природи».

Об'єкти природи завжди знаходяться у близькості з дітьми, і забезпечують тривалі спостереження за рослинами. Вихователь організовує в три види діяльності: створення необхідних умов, підтримка сприятливого клімату для усього живого, забезпечення пізнавально-ознайомлювальної діяльності дошкільнят з об'єктами природи.

«Кімната природи».

Кімнату природи доцільно мати в ЗДО у тому випадку, якщо немає можливості розташувати живий куточок на території групи, із-за обмеження простору або іншим протипоказанням. Наповнюваність кімнати повинна відповідати потребам дітей дошкільного віку.

«Кабінет природи».

Не менш цікавим засобом виховання екологічної культури є «кабінет природи». Такий кабінет відрізняється від кімнати тим, що в ньому можливо обладнати столи для занять з дошкільнятами. Кабінет природи чудово підійде для гурткової роботи, тематичних занять. Але не варто забувати, що живі об'єкти природи сильно відволікають дітей від заняття і не варто часто проводити заходи в цьому кабінеті.

«Зимовий сад».

Обладнати зимовий сад на території ЗДО можливо лише, маючи відповідне приміщення, яке повинне мати хороше освітлення, високі стелі, підвищену вологість. Досить часто в ньому розташовують різні екзотичні рослини, для поповнення уявлень у дітей про рослинний світ. Часто в такому зимовому саду мешкають в напіввільному режимі птаха, наприклад, папуги. Безпосереднє спілкування з мешканцями зимового саду, посилення допомога і спостереження - усе це в сукупності також сприяє формуванню екологічної культури дітей дошкільного віку.

Використання в освітньому просторі різних засобів і форм екологізації докільля сприяє розвитку основ екологічної культури підростаючого покоління.

Велике значення у вихованні дошкільнят є застосування екологічних проєктів, що містить в собі вирішення конкретних завдань в процесі дослідження. Проєкти можуть бути, як короткостроковими, так і довгостроковими, що відповідають змісту освітніх програм ЗДО [32].

Метод проєктів передбачає використання різних видів діяльності:

1. Спостереження. В процесі спостереження діти вчатьс я дивитися бачити, робити висновки.
2. Експеримент. Об'єднує в собі сукупність застосування знань з практики, умінь, навичок, виховує допитливість.
3. Розповідь, бесіда, обговорення (словесні методи). В процесі бесіди розвивається мислення.
4. Ігрова діяльність. Для формування екологічної культури велике значення мають дидактичні, рухливі й настільні ігри.

Форми і методи розвитку екологічної культури підбираються відповідно до вікових особливостей дітей і з урахуванням реальних потреб. Для дітей старшого дошкільного віку менше потрібна керівна роль вихователя, педагог виступає в ролі співробітника і безпосереднього учасника процесу.

Чим старше діти, тим більше ускладнюються варіанти використовуваних методів і форм роботи для досягнення результатів. У реалізації методу екологічних проєктів учасниками також можуть виступати і батьки вихованців.

Екологічна освіта є безперервним, цілеспрямованим процесом виховання усіх учасників процесу, спрямованого на формування екологічної культури дітей, педагогів і батьків [20].

2.1. Виявлення початкового рівня сформованості екологічної культури старших дошкільнят

База дослідження: ДНЗ №16 «Дружба».

Вибірка дослідження : діти старшої групи. Вік дітей - 5-6 років (5 років - 47%, 6 років - 53%).

Всього 22, з них 10 дівчаток і 12 хлопчиків.

Діагностика є дуже істотною складовою процесу формування екологічної культури дошкільнят і одним із важливих завдань педагогічної діяльності. Цей компонент разом з іншими компонентами навчально-виховного процесу (зміст, методи, засоби, форми організації) повинен відповідати сучасним вимогам, основним пріоритетам і цілям формування екологічної культури.

Для виявлення рівня сформованості екологічної культури дітей старшого дошкільного віку ми виокремили три компоненти: **екологічні знання, екологічні уміння, екологічне ставлення** [20].

Сформованість **вказаних вище компонентів екологічної культури** зміряється наступними якісними показниками:

1. Сформованість системи екологічних знань.

2. **Глибоке усвідомлення норм і правил екологічно обґрунтованої взаємодії з природою**. Сформованість навичок **природоохоронної діяльності**.

3. **Наявність потреб і емоційно-позитивного настрою в спілкуванні з природою**. Сформованість **ціннісних установок, морального ставлення, партнерської позиції по відношенню до оточуючого світу. Адекватна оцінка діяльності людини в природі**.

Діагностичні показники і їх оцінка:

Сформованість **системи екологічних знань - діагностика розуміння цілісності навколишньої природи, взаємозв'язку і взаємообумовленості її елементів. Наявність пізнавальної активності, стійкого інтересу до оточуючого світу природи**.

1. бал - низький рівень, уявлення про природні об'єкти і їх істотні властивості поверхневі, часто неадекватні. Живими вважають неживі об'єкти, не відносять рослини до живого.

2. балу - середній рівень, уявлення про природні об'єкти, про живі та неживі об'єкти недостатньо розвинені, знання про відповідність ставлення до природних об'єктів недостатньо диференційовані.

3. балу - високий рівень, де знання відповідно до еталону - знання про правильність ставлення до природних об'єктів досить диференційовані.

Усвідомлення норм і правил екологічно обґрунтованої **взаємодії з природою - діагностика сформованості навичок природоохоронної діяльності**.

1. бал - низький рівень, ставлення ситуативне, дитина може проявляти то недбалість, і навіть агресивність до об'єктів, то окремі позитивні дії, діти розуміють, що в цілому не можна завдавати природним об'єктам шкоди, але не можуть аргументувати свою відповідь.

2. балу - середній рівень, до незнайомих або непривабливих тварин і рослин **діти відносяться насторожено, байдуже, не помічають їх потреби, не звертають уваги на їх стан**, із задоволенням **спілкуються зі знайомими, приємними тваринами**, з'являється потреба **у взаємодії з такими живими об'єктами**.

3. балу - високий рівень, де знання відповідно до еталону:

1. діти гуманно відносяться до усіх живих істот, у будь-яких ситуаціях проявляючи усвідомленість, активність і позитивне ставлення;

2. прагнуть допомагати природі, пожертвувати своїм спокоєм заради догляду за живими об'єктами природи;

3. діти проявляють активну позицію: вимогливі до себе і до інших, вступають в активний захист живого, виправляють наслідки негативного ставлення, намагаються попередити негативні вчинки інших.

Наявність потреб і емоційно-позитивного настрою в спілкуванні з природою, діагностика сформованості ціннісних установок, морального ставлення, партнерській **позиції по відношенню до оточуючого світу, адекватна оцінка діяльності людини в природі**.

1. бал - низький рівень, нестійке ставлення до тварин і рослин, без вираженої позитивної спрямованості, не виконують правила у власній поведінці в природі, помічають яскраві порушення правил ставлення до природи, не присікають неправильну поведінку, а приєднуються до неї, не володіють уміннями здійснення догляду за домашніми тваринами.

2. балу - середній рівень, сформоване позитивне ставлення до природи, проявляють турботу до конкретних **живих об'єктів, які мають безпосереднє відношення до них, привабливі для них, діти помічають порушення правил поведінки в природі**, усвідомлюють необхідність їх **дотримання окремими цінностями природних об'єктів - практичною користю, красою, забезпеченням власної безпеки, у дошкільнят сформовані певні уміння догляду за живими істотами, але діти діють не завжди доцільно, дітей захоплює процес догляду, вони не націлені на результат**, недостатня ступінь активності ставлення до природи, втрачаються в нових умовах, нестандартних ситуаціях.

3. балу - високий рівень, позитивна спрямованість ставлення до природних об'єктів, в поведінці не спостерігається негативних проявів, із задоволенням, за власною ініціативою спілкуються з живими істотами, спостерігають за проявами їх життя, охоче відгукуються на пропозицію дорослого допомогти живому, самостійно бачать її необхідність, відчувають задоволення від того, що допомогли живому об'єкту. Сформована потреба в діяльності з природними об'єктами, добре орієнтуються в правилах поведінки в природі, діти узагальнюють правила ставлення до природних об'єктів, діти не порушують норми поведінки самі, але не вимагають цього від інших і не вступають на активний захист живої природи. Розуміння дитиною цінності природи, значення для життєдіяльності людини, наявність інтересу до природних об'єктів і діяльності з ними, а також необхідність дотримання правил і норм гуманного ставлення до об'єктів природи розкриває суть поняття ціннісного ставлення до природи.

За основу дослідження були узяті 2 типи завдань, які ми послідовно за допомогою питань проводимо через усі три компоненти (сформованість системи екологічних знань, усвідомлення норм і правил екологічно обґрунтованої взаємодії з природою, наявність потреб і емоційно-позитивного настрою в спілкуванні з природою).

Таблиця 1

Таблиця діагностичних завдань

Показник Діагностичне завдання Варіанти відповідей

Сформованість системи екологічних знань - діагностика розуміння цілісності навколишньої природи, взаємозв'язку і взаємообумовленості її елементів. Наявність пізнавальної активності, стійкого інтересу до оточуючого світу природи. Питання: Які тварини і рослини тобі подобаються, які не подобаються? Чому? У чому полягає користь рослин і тварин? Чи можуть люди прожити без тварин і рослин? При характеристиці тварин і рослин виділяють ряд істотних ознак. Узагальнюють групу живих об'єктів. Знання про норми ставлення до природних об'єктів досить диференційовані, діти узагальнюють правила ставлення до об'єктів живої природи.

Усвідомлення норм і правил екологічно обґрунтованої взаємодії з природою - діагностика сформованості навичок природоохоронної діяльності. Бесіди з питань: Чи можуть люди прожити без тварин і рослин? Чи може неправильне поводження спровокувати агресивну поведінку домашніх тварин? ПУ ході бесіди, дитині надається серія картинок, на яких зображені діти, зайняті різними видами діяльності, у тому числі з природними об'єктами (годування домашньої тварини, полив кімнатних рослин, прибирання клітки тварини, допомога дорослим у догляді за домашніми тваринами). У підсумку пропонується вибрати найпривабливішу для нього діяльність і аргументувати свій вибір. Прагнуть допомагати природі, пожертвувати своїм спокоєм заради догляду за об'єктами живої природи, віддають перевагу діяльності на природі, шанобливо ставляться до тварин і рослин. Виявляють інтерес до природи. Для багатьох дітей ця діяльність стає захопленням.

Наявність потреб і емоційно-позитивного настрою в спілкуванні з природою, діагностика сформованості ціннісних установок, морального ставлення, партнерської позиції **по відношенню до оточуючого світу, адекватна оцінка діяльності людини в природі**. Дитині пропонується вербальна ситуація, в якій герой повинен зробити вибір між допомогою живій істоті і приємнішою для себе справою: «Перед виходом на роботу, мама нагадала Саші, що треба погодувати цуценя і полетіти, і пішла на роботу. Але як тільки до Саші прийшов друг, який покликав його гуляти в двір, він відразу про усе забув. А саме сьогодні був перший день, коли мама вирішила довірити Саше турботу про цуценя і домашні рослини. Алена вважаючи на це, Саші дуже хотілося погуляти з другом. Хлопчики дуже загралися і не помітили, як пролетів час. Мама поверталася з роботи, помітивши сина, що грає з другом на дитячому майданчику, покликала його додому. Саші було соромно перед мамою і йому не хотілося заходити додому, тому що удома було голодне цуценя і зів'ялі квіти». Після прочитання дітям задаються питання: Як ти думаєш, чи добре поступив Саша? І чому? На його місці ти поступив би так само? Згадай, які добрі справи зробив ти для тварин і рослин? Діти гуманно відносяться до усіх живих істот, проявляють усвідомленість, активність і стійкість ставлення, активну позицію: вимогливі до себе і до інших, вступають на активний захист живого, виправляють наслідки негативного ставлення, намагаються попередити негативні вчинки інших.

Результати діагностики були занесені в таблиці.2.

Результати діагностики сформованості екологічної культури дошкільнят

ПІ дитини	Показники			Загальний бал
	Сформованість системи екологічних знань			Усвідомлення норм і правил екологічно обґрунтованої взаємодії з природою.
	Наявність потреб і емоційно -позитивного настрою в спілкуванні з природою			
Поліна С.	3	3	3	9
Юля Н.	3	3	3	9
Микита Б.	1	1	2	4
Ігор Т.	1	2	1	4
Настя Н.	1	2	2	5
Даша Г.	1	2	3	6
Даня Д.	2	2	1	5
Арсеній ККДо.	2	1	2	5
Аліса Г.	2	1	1	4
Ліза С.	1	2	1	4
Єгор Ч.	1	1	1	3
Єгор М.	1	2	1	4
Ганна Б.	1	1	1	3
Ангеліна Х.	1	1	1	3
Аделія Я.	2	1	1	4
Артем Г.	3	2	2	7
Кирило Т.	2	1	2	5
Софія С.	1	2	1	4
Гліб Д.	2	1	2	5
Артем Н.	2	1	2	5
Іван П.	1	1	1	3
Данило І.	3	2	2	7
Разом	N- 11/50 %	3- 7 /32%	У- 4 / 18 %	N- 11 / 50 %
	3- 9 / 41%	У - 2 / 9 %	N- 11/ 50%	3- 8 / 36%
	У- 3 / 14%	N (3-5 балів) 17 / 77%	3(6-7 балів) 3 / 14%	У (8-9 балів) 2 / 9%

На рисунку 2 показана порівняльна гістограма результатів проведеної діагностики.

Рис.1. Порівняльна гістограма рівня сформованості екологічної культури дошкільнят

2.2. Впровадження педагогічних умов по формуванню екологічної культури у старших дошкільнят і аналіз ефективності процесу формування екологічної культури у дітей старшого дошкільного віку

В процесі екологізації простору ЗДО ми підготували і розробили ряд проєктів по формуванню екологічної культури дошкільнят.

Визначено організаційно-педагогічні умови ефективного формування екологічної культури дошкільнят:

1. Екологізація групового простору.
2. Екологізація території ЗДО.
3. Робота над проєктами.

Екологізація простору - це умовне поняття, яким позначаються спеціальні місця в ЗДО, де природні об'єкти згруповані окремим чином, і які можна використати в педагогічному процесі формування екологічної культури дошкільнят [31].

Екологізація групового простору.

1. «Екологічні центри», в кожному груповому просторі, які включають:

«Зелений куточок», «Підводний світ», які відіграють велику роль у вихованні емоційного ставлення до живої природи, формуванні навичок

догляду за тваринами і рослинами, мотивуючи дітей піклуватися про них. У цих куточках діти вчать спостерігати за циклом росту рослин в різні періоди року, виділяти види тваринного і рослинного світу тощо.

Міні-музей «Космос», де дошкільнята, занурюючись в спеціально організоване предметно-просторове середовище, знайомляться не лише з планетами і польотами в космічний простір, але і пізнають клімат планети, природні зони.

Дослідницький центр «Таємниці природи», метою якого є розвиток **пізнавального інтересу, формування навичок дослідницької діяльності і основ наукового світогляду. В той же час - це база для специфічної ігрової діяльності дитини (робота в лабораторії передбачає перетворення дітей на «учених», які проводять досліді, експерименти, спостереження** з різної тематики).

Бібліотека, де розміщуються різні книги, енциклопедії, періодичні видання екологічної спрямованості.

Колекційна зона (камені, пісок, ґрунт, насіння і плоди, злаки). Усе це необхідно для знайомства дітей з різними природними об'єктами, для розвитку у них навичок класифікації об'єктів за різними ознаками, сенсорних навичок.

Крім того в «Екологічній зоні» розташовані куточки - макети: «Пустеля», «Гори», «Степ», які можна використати в роботі при вивченні природних зон нашої планети.

Екологізація території ЗДО.

«Екологічна стежка» на території ЗДО розроблена педагогічним колективом ЗДО використовується в освітньому процесі за допомогою проектною діяльності при взаємодії з батьками вихованців і включає декілька зон (Додаток 1).

1. Зона No 1. «Поляна казок», мета цього етапу: ознайомлення дітей з різними казками про природу.

2. Зона No 2, No 3. «Міні водойма», мета цього етапу: ознайомлення з мешканцями річок, ставків, озер; учити називати і розрізняти мешканців річок, ставків і озер.

3. Зона No 4. «Прекрасні квіти», мета цього етапу: навчити дітей радіти першим весняним квітам, знати їх назви, знаходити відмінності у рослин.

4. Зона No 5. «Вершки і корінці», мета цього етапу: продовжувати знайомити дітей з різноманітними овочевими культурами, способами висадки і догляду за ними.

5. Зона No 6. «Кущі», мета цього етапу: систематизувати уявлення дітей про кущі і дерева.

6. Зона No 7. «Квітуче поле», мета цього етапу: закріпити назви квітучих рослин.

7. Зона No 8 - 15. «Квіткова клумба», мета цього етапу: виховувати бажання працювати в квітнику; розвивати навичку дослідно-експериментальної діяльності.

8. Зона No 16-19. «Стежка здоров'я», мета цього етапу: профілактика плоскостопості.

Форми реалізації проєкту :

1. Розробка екологічної стежки, оформлення карти екологічної стежки.

2. НОД на екологічній стежці.

3. Використання казкових персонажів на кожній точці об'єкту.

4. Клуб дослідників природи.

5. Уроки мислення і доброти.

6. Лабораторія юного еколога.

7. Дидактичні, настільні екологічні ігри.

8. Продуктивна діяльність (малювання, вироби з природного матеріалу).

9. Екологічні екскурсії.

10. Ведення панорами добрих справ.

11. Екологічні акції.

12. Ведення календарів природи.

13. Колекціонування.

14. Екологічні музеї.

15. Екологічні казки і тренінги.

16. Екологічні свята і фестивалі.

17. Створення відеофільмів, презентацій.

18. Обговорення і програвання ситуацій.

19. Читання художньої літератури про природу, розгляд енциклопедій.

20. Екологічні конкурси.

В процесі реалізації екологічних проєктів проводилися:

Спостереження.

Його мета - сформувати уявлення про тварин і рослини як про живі організми, показати взаємозв'язки, існуючі в природі. Важливо розглянути об'єкт спостереження з усіх точок зору. Так, в спостереженнях за рослинами, можна виділити наступні цикли: назва (цікаві відомості, пов'язані з назвою); класифікація (дерево, кущі, трав'яниста рослина); зовнішній вигляд, частини, призначення; умови, необхідні для росту і розвитку; місце розташування; рослина як житло тварин; рослина як їжа для тварин; способи поширення насіння, розмноження; значення в житті людини; як людина допомагає рослинам; правила поведінки в природі. У спостереженнях за тваринами, доцільно з'ясувати наступне: назва (цікаві відомості, пов'язані з назвою); зовнішній вигляд, особливості; класифікація (комахи, птахи, риби, ссавці); спосіб пересування, пристосування кінцівок до способу пересування; спосіб добування їжі, пристосування до способу добування їжі; місце розташування, пристосування до місця існування; розмноження; взаємозв'язки, існуючі в природі; значення в житті людини; роль людини в житті тварин; правила поведінки в природі. Екологічні екскурсії-експедиції. Мета-знайти відповіді на поставлені питання, накопити інформацію, навчитися спостерігати, «читати» книгу природи.

В процесі проведення екологічної екскурсії - проводилося обстеження оточуючої місцевості для формування уявлень про навколишні природні умови, рельєф місцевості, умови, екологічну ситуацію, наявність тварин і рослин. Під час експедицій діти спільно з дорослими збирали лікарські трави, природний матеріал для колекцій, досліджували рослини, ґрунт, воду в різних умовах (край дороги, уздовж огорожі, на пустирі і т. д.). Об'єктами дослідження так само були об'єкти неживої природи: гранітні валуни, камені; піщані осипи; вітер і вода, їх різноманітна дія на природу.

Експедиції планувалися у весняну пору року в старшій групі у рамках вивчення теми «Дослідження природи». Результати роботи за допомогою батьків оформлені у вигляді альбомів, малюнків, колекцій.

Уроки мислення.

Усвідомлення залежностей між об'єктами і явищами живої природи - найбільш складна для дошкільника тема. Полегшити вирішення цієї задачі можна за допомогою уроків мислення, основу яких складають відповіді на різноманітні питання: «як?», «чому?», «де»? **Наприклад:** «Чому у ялинки зелені голки?»; «Чому розпускаються листя?»; «Чому гадюку степову занесли до Червоної книги?»; «Чим корисна руда мурашка?»; «Як дихає дуб?»; «Де ночують птахи?»; «Чому мурашники оточені заростями кропиви, чистотілу, малини, шипшини?»; **Не слід забувати:** пізнавальна діяльність дітей повинна поєднуватися з емоційним сприйняттям природи. **Уроки мислення проводилися в різні відрізки часу. Основною умовою їх проведення є інтерес дітей. Поєднання прогулянок із захоплюючою розповіддю, з органічним включенням художніх творів сприяє формуванню у дітей почуття розуміння природи.**

Колекціонування. Це ще один із способів привернути увагу дітей до оточуючого світу. Колекціонування не повинне завдавати шкоди природі, тому збирали різні породи і мінерали (граніт, кварц, слюда, вапняк і т. д.) у рамках домашнього завдання з батьками. Перед збором колекції проводиться бесіда про природні багатства України, про їх використання («Що роблять з граніту?»; «Як виходить скло, залізо?»; «Що таке вугілля?»; «Як воно використовується?»; «Як його добувають?») тощо).

Уроки доброти.

Проводилися індивідуально або з невеликою групою дітей (старшого віку) в моменти їх контакту зі світом природи. **Мета:** розвинути інтерес до природи; формувати позитивне емоційне ставлення до неї, бажання берегти її і піклуватися про неї; виховувати чуйність і почуття співпереживання.

Такі уроки, не мають бути багатослівні, можуть поєднуватися з музикою, читанням художньої літератури.

Тематика уроків доброти:

«Що означає бути добрим?», «Коли я був добрим по відношенню до природи», «Кого можна вважати дбайливим?», «Як піклуватися про кімнатні рослини?», «Що таке ошадливість?», « Коли можна сказати, що дитина дбайливо відноситься до природи?», «Що таке краса?», «Чим красива квітка?», «Краса людини», «Гармонія фарб», «Гармонія звуків», «Що означає бути відповідальним?», «Що треба робити, щоб не налякати тварин?», «Як ти відчуваєш любов до своїх близьких?», «Як ти проявляєш любов до тварин?»; «Любити - що це означає?», «Прикраса Землі», «Що ти відчуваєш, коли ідеш на землю?», «Що ти відчуваєш, коли обіймаєш дерево?», «Що ти відчуваєш, коли дивишся на небо?», «Що розповіла тобі природа?» та ін.

Обговорення і моделювання ситуацій. Ця форма роботи сприяє закріпленню у свідомості норм і правил поведінки в природі. Можна обговорити і змоделювати наступні ситуації:

1) Діти нарвали великий букет конвалій. Вихователь на них розсердився. Чому?

2) Діти принесли в живий куточок маленьке і безпорадне зайченя. Що ти скажеш їм? Вирази своє ставлення до їх вчинку.

3) Ягоди - по одній - в лісі збирати довго. Простіше наламати гілок з ягодами. Чи можна так робити?

4) З гнізда випало пташеня. Що ти будеш робити?

Разом з екологічною стежкою, на території ЗДО так само можна залишити куточок незайманої природи.

Формувати позитивні емоції по відношенню до природи, допомагали ігри-перетворення, спрямовані на виникнення у дитини емпатії до тварин, рослин, об'єктів неживої природи.

Нами також були реалізовані екологічні проекти в процесі різних екологічних і дидактичних ігор, спрямовані на формування екологічної культури дошкільнят (Додаток 2).

Екологізація середовища ЗДО, включення дітей в природоохоронну діяльність через різні форми і методи взаємодії вихователя, дітей і батьків (Додаток 3), сприяють підвищенню екологічної культури дошкільнят.

Рівень сформованості екологічної культури у дітей старшого дошкільного віку з'ясувався за допомогою діагностики, поданої в підпункті 2.1. роботи. Діагностика проводилася після впровадження педагогічних умов роботи за допомогою екологізації середовища ЗДО засобами проєктної діяльності. При аналізі результатів діагностики встановлено, що діти не лише краще відповідають на питання, але і більше наводять прикладів, аналізують, зіставляють дані. Деякі з дітей демонструють свій досвід роботи, вживаючи слова: «Доглядаючи за рослинами, я зрозумів.....».

Таким чином, з 22 дошкільнят, на цьому етапі проведення діагностики, показали позитивні результати більше 50%, подані в таблиці. 3, підсумкова гістограма представлена на рис. 2, порівняльна гістограма представлена на рис.3.

Таблиця 3

Результати діагностики сформованості екологічної культури

дошкільнят

ПІ дитини Показники Загальний бал

Сформованість системи екологічних знань. Усвідомлення норм і правил екологічно обґрунтованої взаємодії з природою. Наявність потреб і емоційно-позитивного налаштування в спілкуванні з природою

Поліна С.	3	3	3	9
Юля Н.	3	3	3	9
Микита Б.	2	2	3	7
Ігор Т.	2	2	3	7
Настя Н.	3	3	3	9
Даша Г.	3	2	3	8
Саша Д.	2	3	2	7
Арсеній Д.	2	2	3	7
Аліса Г.	2	2	3	7
Ліза С.	2	2	3	7
Єгор Ч.	2	2	3	7
Єгор М.	2	3	2	7
Ганна Б.	2	2	3	7
Ангеліна Х.	2	2	3	7
Аделія Я.	2	1	2	5
Артем Г.	3	3	2	8
Кирило Т.	2	2	3	7
Софія С.	2	3	3	8
Даня Д.	2	2	3	7

Артем Н. 2 2 3 7
Іван П. 2 2 2 6
Данило І. 3 3 3 9

Разом Н- 0/0 % З- 16 / 73 % У- 6 / 27 % Н- 1 / 5 % З- 13 / 59% У - 8 / 36 % Н- 0 / 0% З- 4 / 18% У- 18 / 82% Н (3-5 балів) 1/ 5 % З(6-7 балів) 14 / 64% У (8-9 балів) 7 / 31 %

(
позитивного
налаштування у взаємодії
з природою
) (
екологічно об
г
рунтованої взаємодії з природою
) (
екологічних знань
) (
■
низький рівень
■
середній рівень
■
високий рівень
)

Рис.2. Підсумкова гістограма рівня сформованості екологічної культури дошкільнят

(
■
Діагностика, що входить
■
Контрольна діагностика
) (
Низький рівень Середній рівень Високий рівень
)

Рис.3. Порівняльна гістограма рівня сформованості екологічної культури дошкільнят

Екологізація простору в ЗДО в процесі застосування методу показала позитивну динаміку сформованості показників екологічної культури дошкільнят, що у свою чергу підтверджує висунену нами гіпотезу дослідження.

Таким чином, мета роботи досягнута, завдання виконані, гіпотеза доведена.

Усе це послужило приводом зробити висновок про те, що виконана нами робота дала позитивні результати.

ВИСНОВКИ Екологічна культура - це підсумок екологічної освіти, що включає знання основних законів природи, розуміння необхідності зважати на ці закони у своїй діяльності, вироблення почуття відповідального, гуманного ставлення до природи, до оточуючого світу.

Процес формування екологічної культури триває упродовж усього життя людини, з набуттям нових знань, умінь, стосунків.

Під час аналізу психолого-педагогічної літератури, було виявлено, що починати формування екологічної культури необхідно в дошкільному віці при участі і під керівництвом дорослого.

В ході дослідження було конкретизовано поняття «екологічна культура». Виділені і описані особливості формування екологічної культури у дітей дошкільного віку.

В ході дослідження виявлені, обґрунтовані і експериментально перевірені педагогічні умови формування екологічної культури: екологізація групового простору; екологізація території ЗДО; робота над проєктами.

Ознайомлення з природою дітей дошкільного віку є найважливішим засобом формування екологічної культури. Дуже важливо використати різноманітні форми, технології, методи і прийоми в роботі з дітьми, проводити їх при активній взаємодії з батьками і педагогами. Зробити ознайомлення з природою цікавою, творчою, пізнавальною діяльністю для дітей, більше використати практичних занять. І тоді через ознайомлення з природою ми виховаємо чуттєвих, добрих, уважних і дбайливих жителів нашої планети, екологічно грамотну особу.

ПРОЄКТ: «ГОРОД НА ВІКНІ»

Мета проєкту :

1. формувати екологічну культуру дітей в процесі пізнавально-дослідницької діяльності;

Завдання проєкту:

2. формувати інтерес до пізнавально-дослідницької діяльності;

3. розширювати знання дітей про особливості будови і умови росту рослин;

4. залучати дітей до активної самостійної діяльності по вирощуванню рослин;

5. розвивати творчі здібності дітей, допитливість, пошукову діяльність;
6. виховувати дбайливе і дбайливе ставлення до рослин;
7. активізувати мову і збагачувати словник дітей;
8. розвивати емоційну чуйність;
9. формувати партнерські взаємовідносини між педагогами, дітьми і батьками.

Суб'єкт дослідження :дитячий колектив 5-6 років.

Тривалість проекту :короткостроковий, лютий-квітень.

Етапи реалізації проекту :

1. етап- організаційний:

Діяльність педагога. 1. Бесіди з дітьми (виявлення рівня знань про рослини) 2. Складання плану роботи над проектом.

3. Підбір матеріалу необхідного для реалізації проекту.

4. Розробка конспектів занять.

5. Організація предметно - розвиваючого середовища по темі проекту.

6. Виготовлення дидактичних ігор і посібників. Діяльність дітей. 1. Розгляд ілюстративного матеріалу по темі проекту. Взаємодія з сім'єю.

2. Підбір насіння, необхідного для посадки.

3. Спільне обговорення заходів по виконанню проекту.

Примітка. На цьому етапі формується проблема, мета і завдання проекту.

Тема: «Хто, де живе, де що росте». Скоромовка дня : чи «В саду, в городі, за огорожею»

Мета: актуалізації узагальнення знань про культурні рослини. Попередня робота: обговорити з батьками, які рослини можна виростити на городі. Чому їх називають культурними? Намалювати свою улюблену рослину. Дидактичні ігри: «Що, де росте», «Знайди таке ж», «Що росте на городі?», «Назви рослину», «Що зайве?». Рухливі ігри: «Овочі в кошик», «Наздожени».

Висновок: Царство рослин оточує нас всюди - ліси, луги, поля, сади, парки, квітники, городи. Без рослин життя на Землі неможливе.

2 етап - основний:

Діяльність педагога. 1. Бесіда з дітьми пізнавального характеру. 2. Організація предметно - розвиваючого середовища по темі. 3.

Підготовка інформації для батьківських куточків.

Діяльність дітей. 1. Ігрова, рухова діяльність. 2. Участь в практичній діяльності: Посадка насіння в землю. Полив рослин, розпушування ґрунту.

Тема: «Рілля орють, руками не махають».

Приказка дня: «Справа майстра боїться» «Не почавши думай, почавши роби». Мета: дізнатися, що треба рослинам для росту і розвитку.

3 етап- контрольний:

Діяльність педагога. 1. Підсумкова бесіда (аналіз виконаної роботи). 2. Представлення досвіду. Діяльність дітей.

3. Взаємодія з сім'єю.

2. Святкове відкриття «Город на вікні».

Морально-екологічний проект «Пташина їдальня»

Мета:

❖ виховувати захисників природи, навчити бути милосердними.

Завдання:

> звернути увагу батьків і дітей до допомоги зимуючим птахам;

> формувати у дітей уміння і навички по догляду за птахами в зимовий період;

> виховувати дбайливе ставлення до птахів - сприяти засвоєнню правил поведінки при спілкуванні з птахами;

> розвивати чуттєво-емоційну реакцію на довкілля.

Вид проекту : ігровий, пізнавально - дослідницький, колективний.

Учасники: діти 5 - 6 років, вихователів, батьків.

Тривалість: зимові місяці.

Актуальність проекту : необхідність надання допомоги птахам в зимових умовах.

Зміст проекту.

1 етап.

1. Постановка мети.

2. Бесіди з дітьми: чи «Треба піклуватися про птахів? Чому?» «Як ми можемо допомогти птахам взимку»? Ми гратимемо в гру «Помічники птахів». Що потрібно нам для надання допомоги?.

1. етап.

Підготовчий.

Робота з батьками:

^ створення творчої групи;

^ розробка положення про огляд конкурсу «Кожній пташинці по годівниці»;

^ довести до учасників проекту важливість цієї проблеми;

^ спільне складання плану роботи над проектом;

^ підбір методичної і художньої літератури, ілюстративного матеріалу;

^ виготовлення пам'яток-листівок «Погодуєте птахів взимку».

2. етап.

ОО «Соціально-комунікативний розвиток»:

Реалізація проекту.

1. Дидактичні ігри: «Що за птах? «Вгадай, який птах співає? «.

2. Рухливі ігри: «Переліт птахів», «Горобця і автомобіль», «Чия команда швидше заповнить годівниці кормом? «

3. Сюжетно-ролеві ігри «Лікарня для птахів».
4. Пальчикова гімнастика «Годівниця», «Зимові пташки».
5. ОО «Пізнавальний розвиток»: Бесіди: «Як упізнати птахів? «Хто від зими не відлітає? «.
6. Перегляд презентацій «Зимуючі птахи», «Де обідав Горобець?»
7. Слухання аудіозаписів з голосами птахів - перегляд м/ф про птахів.

Бесіда про птахів. Мета: Сприяти вихованню дбайливості до птахів.

Мотивація:

Вихователь:

-Діти уранці я отримала лист від Знайка. Хто такий Знайко? (Включає запис із завданнями Знайка для дітей: що вони знають про птахів.

Хід:

Спочатку Знайко пропонує послухати голоси птахів, а потім діти виконують його завдання. Знайко (голос). Яких ви знаєте зимуючих птахів? (Сорока, ворона, галка.) А чому вони називаються зимуючими? (Вони зимують в наших краях.) Чим живляться зимуючі птахи? (Горобиною, насінням.) Де живуть птахи? Як про них піклується людина? (Влаштовують годівниці.) Вихователь:(показує ілюстрації). Перерахуйте птахів, яких ви бачите на ілюстраціях. (Сорока, ворона, галка.) Які це птахи? (Зимуючі.)

Вихователь:

-Зараз ми відгадуватимемо кросворд про птахів, який прислав нам Знайко :

- **Я по дереву стукаю, Черв'яка дістати хочу. Хоч і сховався під корою, все одно ти будеш мій.** (дятел - зимуючий).

-Маленьке хлопчєня в сірій світці. По дворах шастає, крихти підбирає, по полях кочує, коноплі краде. (горобець - зимуючий.)

-Непосидько птах ця, одного з березюю цвіти. (сорока - зимуюча.)

ОО «Художньо-естетичний розвиток»:

ліплення: «Прилетіли горобці, ось їх скільки, подивися»;

аплікація: «Як рожеві яблука, на гілках снігурі»;

пластилінографія: «Лісовий дятел»;

ОО «Мовний розвиток»:

складання оповідань по ілюстраціях:

1. вигадання історій «Як я врятував пташку»;
2. відгадування загадок про птахів - інсценування «Сорока, сорока.».
3. читання віршів про птахів.

ОО «Музыка»:

1. Муз/дидактична гра «Горобця і Автомобіль»
2. Організація виставки «Портрети птахів»
3. Проведення конкурсу «Кожній пташинці по годівниці»
4. Організація і проведення природоохоронних акцій : «Насіннячко», «Добра зима для птахів»; «Хлібні крихти».- складання«рецептурної книги» кормів для птахів.
5. Оформлення фотозапису : «Вони залишилися зимувати, ми ним допомагатимемо»
6. Проведення вікторини «Птаха - наш друг»

1. Питання: Якого птаха називають «лісовим доктором і чому»? (дятла)

-Якого птаха називають «пліткарем» (сороку)

2. Хто вдень спить, а вночі літає, перехожих лякає? (пугач)Що птахам страшніше взимку: холод або голод? (голод)

3. Хто знаменита Каркуша? (ворона)У синиці дзьоб тонкий, а у дятла (товстий).

8. Фоторепортаж з конкурсу годівниць «Кожній пташинці по годівниці»-оформить теку-пересування « Правила годування птахів »:

1. Під час підгодівлі птахів не смітити, не залишати на вулиці поліетиленові пакети, бляшані банки, коробки.

2. Підгодовувати в одному і тому ж місці, бажано в один і той же час - птахи самі прилітатимуть до місця годування.

3. Годувати птахів регулярно, щодня. Не можна підгодовувати час від часу, в морози потрібна їжа щодня, щоб птахам вижити.

4. Корму класти трохи, саме для того, щоб підгодовувати, підтримати в скрутний час.

4 етап.

Підведення підсумків.

Акція: «Запрошуємо пташок на обід! Розвішування годівниць на території ЗДО.

Підведення підсумків конкурсу на кращу годівницю (серед груп).

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОЄКТ«ШКОЛА ДОБРИХ ЧАРІВНИКІВ»

Мета проєкту :

1. формування у дітей дошкільного віку ціннісних основ ставлення до дійсності;
2. вивіщення проблем екологічного, соціального, пізнавального і емоційного розвитку дитини дошкільника.

Вид проєкту :ігровий, пізнавально - дослідницький, колективний.

Учасники:діти 5-7 років, вихователів, фахівців, батьків.

Тривалість:календарний рік.

Актуальність проєкту :складна екологічна обстановка на Землі; недостатній рівень екологічних знань і екологічної культури населення.

Завдання освітніх областей :

ОО «Пізнавальний розвиток»:

3. розвиток науково пізнавального ставлення до довкілля;
4. ознайомлення з основними поняттями екології;
5. оволодіння елементарними прийомами спостережень в природі;
6. освоєння етичних норм ставлення до природних об'єктів.
7. формування понять про безпеку життєдіяльності людини в процесі використання природних ресурсів, про безпечну поведінку дітей в природі;

ОО «Мовний розвиток»:

8. розвиток комунікативних навичок спілкування з однолітками і дорослими в різних видах діяльності і в різних ситуаціях;

9. формування стійкого інтересу до книги.

ОО «Соціально-комунікативний розвиток»:

10. становлення емоційно-моральних начал;

11. формування мотиваційної сфери, довільності і початку самопізнання - осмислення своїх власних дій і вчинків в іграх, в спілкуванні з природою, людьми прищеплення навичок і умінь в екологічно значущій діяльності;

12. прищеплювати працьовитість, повага до людей трудівникам, первинні уміння, що дозволяють їм брати участь в **потужній практичній діяльності по охороні природи рідного краю;**

13. розвиток умінь виконувати доручення і завдання усвідомлено і на досить високому рівні.

ОО «Художньо-естетичний розвиток»:

14. ознайомлення з поняттям «гармонії» природи і образотворчого мистецтва;

15. формування умінь розуміти і цінувати красу живої природи, як джерела творчого натхнення;

16. ознайомлення з поняттям «гармонії» природи і музики;

17. формування умінь розуміти і цінувати красу живої природи як джерела творчого натхнення.

ОО «Фізичний розвиток»:

18. формування понять про здоровий спосіб життя, про вплив природних чинників на здоров'я людини;

19. формування навичок і умінь застосовувати отримані знання

вирішенні особових проблем, адекватних віку;

20. стежити самостійно за своїм здоров'ям.

ДОДАТОК No 3

Взаємодія з батьками вихованців

No Захід форма термін

- 1 «Я і природа» Інформаційний стенд вересень
- 2 По стежинах рідного краю Екскурсія жовтень
- 3 Погодуйте птахів взимку Екологічна акція листопад
- 4 На захист Ялини Екологічна акція грудень
- 5 Вода - джерело життя на землі Батьківські збори січень
- 6 Роль природи в житті людини. Консультація лютий
- 7 Ми - друзі планети Свято березень
- 8 У гостях у лісу Буклети, пам'ятки квітень
- 9 Збережемо планету разом Екологічний плакат травень

-